



DE MYTHEN VAN PLATO

Bert van den Berg en Hugo Koning

Bij uitgeverij Damon verscheen recentelijk het boek *De Mythen van Plato*.

Tijdens mijn opleiding filosofie kwam op een gegeven moment de vraag aan de orde of Spinoza misschien een platonist was en naar aanleiding daarvan heb ik toen een werkstuk gemaakt waarin ik beide filosofen naast elkaar heb gelegd. Hoewel dat werkstuk nog altijd in mijn kast ligt, heb ik er jaren niet meer naar omgekeken. Bij het zien van dit recent verschenen boek kwam echter die vraag weer bij mij boven en werd mijn nieuwsgierig opnieuw geprikkeld om te kijken in hoeverre de mythen van Plato geparenteerd zijn aan Spinoza's filosofie. Uitgeverij Damon was zo vriendelijk mij een recensie-exemplaar toe te sturen zodat ik deze vraag nader kan onderzoeken.

Welk doel hadden de schrijvers met dit boek voor ogen.

De schrijvers wilden de beeldtaal van Plato in een nieuwe vertaling voor het voetlicht brengen.

Mythen

In de oudheid was het vertellen van mythen een manier om existentiële angsten te bezweren en het welbevinden van de mensen te vergroten. Ze droegen bij aan een gevoel van collectieve identiteit. Er waren verschillende soorten mythen:

Ontstaansmythen. Deze versterkten de onderlinge band van een volk.

Charter myths. Zij bepaalden de sociale en politieke situatie.

Religieuze rituelen. Hierbij moeten we denken aan het brengen van offers om de goden gunstig te stemmen. Wie meent dat dit laatste allang achter ons ligt, moet even denken aan onze sinterklaastijd, waar kinderen liedjes zingen bij de schoorsteen en een wortel voor het paard in hun schoen doen in de hoop daarvoor als beloning iets lekkers of een cadeautje te krijgen.

Plato erkende slechts twee soorten mythen:

1. De opvoedkundige mythe die een sociaal of politiek nuttige boodschap had. Hierin zat de “nobe leugen” verweven die hij in zijn boek: *De Staat* uitgebreid uitwerkte. Hij streefde daarin naar samenhang en vaderlandsliefde en hanteerde daarbij het motto dat morele waarde belangrijker was dan historische juistheid.
2. De filosofische mythe, waarbij de toehoorder de mythe op zichzelf moest betrekken en zijn leven daarop aan moest passen.

De kern van Plato's filosofie was dat we slechts leven in een afspiegeling van de perfecte wereld van de Ideeën. We hebben een sterfelijk lichaam en een onsterfelijke ziel en na de dood neemt de ziel de Ideeën in zijn puurste vorm waar en neemt die mee in zijn reïncarnatie. Het oude sterfelijke lichaam keert dus terug naar zijn oorsprong voor de geboorte.

Note: In film The Curious case of Benjamin Button uit 2008 zien we dit terug. Benjamin wordt als oude man geboren, wordt steeds jonger en keert tenslotte terug naar de verwekking in de moederschoot.

Note: De Ideeënwereld bevindt zich in de kosmos, waar orde, rechtvaardigheid en regelmaat heerst en wordt bestuurd door de goden. De natuur bestuurt dus de wereld en hierin zie ik de link naar Spinoza's God is Natuur.

Opbouw van het boek.

Het boek bestaat uit drie delen.

Deel 1: Opvoedkundige mythen

Deel 2: Filosofische mythen

Deel 3: Vier platoonse mythen

Na elke mythe volgt een essay van de schrijver, die van beschouwende aard is en waarin wordt geïllustreerd dat de blijvende kracht van Plato's mythen tot op de dag van vandaag nog steeds aanwezig is en goed om over na te denken.

Deel 1

Spelen met de waarheid.

(Blz 25 – 83)

1. De nobele leugen.

(blz 25-34)

Ondanks dat Plato de Waarheid met een hoofdletter schrijft, is een van de meest controversionele aspecten van zijn politieke filosofie ‘de nobele leugen’.

In de Staat vertelt hij dat alle inwoners van de ideale staat uit de grond van het moederland zijn geboren en bestaan uit gouden, zilveren, bronzen en ijzeren mensen, die elk hun eigen kwaliteiten hebben, waardoor ze in een maatschappij goed kunnen functioneren. (Dit lijkt een beetje op het Indiase kastensysteem). Plato vindt dit acceptabel, maar Karl Popper beschuldigt in zijn boek *The Spell of Plato* hem ervan dat hij hiermee op de ideologie van de nazi's zinspeelt.

2. Het vreemde leven in de grot.

(blz 34-46)

Hier wordt de bekende mythe van de grot verteld met de conclusie dat de man, die zich losmaakt en naar boven klimt om de echte wereld te aanschouwen, hiermee ware kennis verwerft. Hij vertelt aan de grotbewoners hoe belangrijk kennis c.q. onderwijs is. Maar deze willen helemaal geen kennis tot zich nemen en doden de man, omdat ze zich liever vast willen houden aan het veilige en overzichtelijke leven in de grot.

Essay:

Plato's grot: tussen bruine kroeg en groene verbeelding.

(blz. 38 – 46)

Plato laat hiermee zien dat de overgang van in één keer van onwetendheid naar waarheid te groot is en pleit er voor om onderwijs eerst te beginnen met mythen en daarna pas de waarheid te onderwijzen.

Maar de grotvertelling is ook Plato's twee-werelden filosofie. De materiële wereld (de grot) en de onstoffelijke Ideeënwereld (de bovenwereld). En zoals er gradaties in echtheid zijn, zijn er ook gradaties in kennis.

Note: Ik zie hierin de overeenkomst met de drie soorten kennis van Spinoza. Van verbeelding via de zintuigelijke waarneming naar de intuïtie.

Verder heeft het ook een politiek lading. De vrijgelaten grotbewoner is de filosoof die de waarheid heeft gezien en zou daarom de leiding moeten hebben over de mensen in de grot. Descartes legt latere in zijn *Discours de la Methode (1637)* eigenlijk een link naar deze grotvertelling met zijn stelling om aan alles te twijfelen en te gaan redeneren vanuit zijn enige zekerheid: Cogita ergo sum, ik denk dus ik besta.

Ook kun je de opstelling van de grotbewoners, die liever geen kennis willen maken met de echte wereld, vergelijken met de *Truman Show* waarin Truman Burbank, na de ontdekking dat hij al die tijd in een filmdecor heeft geleefd, zich afvraagt of hij er beter op wordt als hij in het echte leven zou stappen.

De film *De Matrix* is hier eveneens op gebaseerd. Alle hoofdrolspelers van zowel De Grot, de Trumanshow en de Matrix verkiezen het fysieke genot van de onwetendheid in hun gevangenisleven boven het intellectuele genot. De filosoof kent echter zowel het fysieke als het intellectuele genot, waardoor hij boven de gemiddelde mens staat.

De voormalige filosoof des Vaderlands René ten Bos steunt echter de grotbewoners, omdat hij de claim van de wetenschap, die de wijsheid in pacht meent te hebben, misplaats vindt. Hij vergelijkt de grot met een gezellig karaoke café, waarin prima te overleven valt en men zich niet hoeft te buigen over problemen als klimaatveranderingen.

In tegenstelling hiermee suggereert Plato juist dat maatschappelijke veranderingen beginnen bij het individu, iets wat ons ook dagelijks wordt voorgehouden. We kunnen het tij van de klimaatverandering alleen nog keren als we allemaal zuinig worden met het gebruik energie, geen vlees meer eten en niet meer vliegen.

3. Het verzonken wereldrijk

(blz. 47 – 81)

De op- en ondergang van beschavingen.

(blz. 47 – 55)

De goden hebben met rampen door vuur en water de mensheid en de aarde vaak vernietigd. Daarmee ging ook hun geschiedenis verloren en moest men daar steeds weer opnieuw mee beginnen. Een van die rampen was de overstroming, die het eiland Atlantis opslokte.

De geschiedenis van Atlantis

(blz. 56 – 72)

Het eiland Atlantis was gesticht door Poseidon, die daar zijn geliefde Kleito verborgen wilde houden. Hij kreeg bij haar vijf tweelingzonen en Atlas, de eerstgeborene van de oudste tweeling, werd koning en zijn nakomelingen brachten Atlantis tot grote bloei.

Echter het goddelijk deel van de mensheid vermengde zich steeds meer met het sterfelijke deel, waardoor de menselijke hebzucht en honger naar macht de boventoon ging voeren. Dit wekte de toorn van Zeus, die hen afstrafte. Hier stopt Plato echter het verhaal, zodat het verdwijnen van Atlantis in geheimzinnigheid blijft verhuld. Een vreemde wending, want Plato's werk was juist altijd compleet.

Essay:

Atlantis op drift

(blz. 73 – 81)

De bedoeling van Plato's nobele leugen is dat het de mens motiveert zich in te zetten voor het collectief belang. Wordt dit Atlantis verhaal nog steeds voor zoete koek geslikt? Blijkbaar wel, want tot op de dag van vandaag zijn wetenschappers nog steeds op zoek naar het verdrongen land Atlantis en wordt het in stripboeken, films en videogames uitgebreid verwerkt. Maar er voor Plato's tijd was hierover niets bekend. Het werd pas door hem in het leven geroepen. Je kunt dus zeggen dat door Plato's nobele leugen Atlantis op drift is geraakt.

Deel 2

De fantasie van de filosoof

(blz. 85 – 162)

4. De mens als sociaal wezen

Protagoras

(blz. 85 – 88)

In de Protagoras wordt benadrukt dat de mens alleen kan overleven als hij samenwerkt en bestraft moet worden als hij buiten de wet treedt. Pas als men respect heeft en rechtvaardig is, kan men samenwerken.

Note: Exact hetzelfde vinden we bij Spinoza terug.

Essay:

Van nature goed?

(blz. 89 – 96)

Protagoras is bekend om zijn stelling: “De mens is de maat van alle dingen”.

Het verhaal van Protagoras is de eerste versie van de huidige “social contract theory” van Hobbes (Leviathan), Locke en Rousseau, waar het gezag van de staat over het individu ter bescherming van de staat is toegestaan. (blz 92).

Note: Spinoza’s TTP en uitspraak het doel van de staat is de vrijheid.

Zijn conclusie is dat er een goede leraar nodig is om politieke kwaliteiten bij de mens te ontwikkelen.

5. De kracht van de liefde

Het verlangen naar de wederhelft

(blz. 97 – 101)

Symposium

Symposium betekent letterlijk drinkfeest en tijdens dit feest worden verhalen verteld ter ere van Eros, de god van de liefde.

Een van de verhalen gaat over de bolletjesmens. De mens was vroeger een ronde bol die uit een man, een vrouw en een deel van hen beiden – androgyn - bestond. Omdat deze mensen dachten dat zij het tegen de goden op kon nemen, besloot Zeus deze bol in tweeën te snijden. De gezichten werden naar de snijwond gekeerd, de wond met touw dichtgetrokken, waarbij de navel de opening bleef. Ieder was daarna op zoek naar zijn doorgesneden wederhelft en als men die had gevonden bleven ze elkaar in liefde omhelzen. Omdat ook hun geslachtsdelen naar voren waren gekeerd konden zij in hun omhelzing kinderen verwekken. Aangezien ze tijdens de splitsing beiden ook een stuk androgyn hadden meegekregen, werden degenen die een androgyn van hun eigen geslacht hadden gekregen homo of lesbienne. Volgens Aristophanes zijn homo’s de beste politici, omdat zij alleen over mannelijke eigenschappen en interesses beschikken en niet worden afgeleid door de drang tot voortplanting.

De filosofische waarde van de liefde

(blz. 103 – 116)

Eros is een jager naar schoonheid en wijsheid en ziet in voortplanting niet alleen het verwekken van kinderen, maar ook het streven naar onsterfelijkheid door het nalaten van kunst (een schilderij blijft ook na de dood van de schilder bestaan), gebouwen, verhalen (boeken worden na de dood van de schrijver nog steeds gelezen zoals de Ethica van Spinoza) en het behalen van een sportprestatie, die aan de naam van de sporter verbonden blijft. (Denk bijvoorbeeld aan de Grand Slam-titels van Federer, Nadal en Djokovic).

Wie het mooiste en het schoonste heeft gevonden, staat op de bovenste sport van de ladder en ziet dit in al zijn puurheid en zuiverheid zonder dat het door de menselijke vleeselijke lusten is besmet.

Dat is wat wij kennen als de Platoonse liefde en dat blijkt dus Eros te zijn.

Essay:

Plato zoekt de ware liefde

(blz. 117 – 126)

De musical *Hedwig and the Angry Inch* is geïnspireerd op de bolletjesmens van Plato. Het gaat over een homojongen die een geslachtsverandering ondergaat om met een Amerikaanse soldaat te trouwen. Op het moment dat hij het nummer *The Origine of Love* zingt, draait op de achtergrond een animatie van de bolletjesmens.

Aristophane zou het daar echter niet mee eens zijn, want hij steekt juist de loftrumpet op voor de homoseksuele man, die in zijn ogen het meest perfect is. Dat is natuurlijk enerzijds koren op de molen van de hedendaagse LHBTI-gemeenschap. Anderzijds wordt er in het symposium met geen woord gerept over lesbiennes, omdat Griekenland destijds uitsluitend een mannenmaatschappij was, wat weer voor een protestgolf vanuit deze hoek zou kunnen zorgen.

Vanaf de middeleeuwen werd Plato vanwege zijn symposium van onchristelijke denkbeelden beschuldigd en werd zijn Platoonse liefde omgebogen naar seksloze liefde. In de tweede helft van de 19^e eeuw greep de Duitse jurist en schrijver Ulrichs het symposium juist aan in zijn strijd tegen het verbod op homoseksualiteit en gebruikte hij de derde sekse uit het symposium als verklaring dat homo- en lesbische seksualiteit aangeboren is. In de tweede helft van de 20^e eeuw greep in de VS Richard Posner dit ook aan net zoals in 1993 Martha Nussbaum in de zaak Evans versus Romer gebruik maakte van de bolletjesmens.

Zo blijft Plato's Symposium nog steeds een actueel onderwerp.

6. De driedeling van de ziel

(blz. 127 – 131)

Phaedrus

Hierin wordt de beroemde mythe van het gevleugelde tweespan verteld.

Het ene paard is het nobele paard, het andere het slechte, lelijke, maar krachtige mormel. De ziel is de wagenmenner die door dit tweespan naar de rand van de hemel wordt gebracht, waar hij de vormen van de schoonheid kan aanschouwen. De ziel neemt daarna zijn intrek in het mannelijke sterfelijke lichaam. Het goede paard wil hem bijstaan in zijn filosofische overdenkingen, het slechte paard wil hem naar beneden trekken voor seks. Het is aan de menner welk paard uiteindelijk bij hem de overhand krijgt.

Note: Ook dit zien we terug bij Spinoza's filosofie over de passies.

Essay:

Platoonse psychologie: het gevleugeld tweespan

(blz. 132 – 136)

Hier komt dus de vraag om de hoek kijken: Wie ben ik?

Een vraag die ook Descartes stelde en daarmee het dualisme, de strijd tussen lichaam en geest, aanhaalde. Maar ook recentelijk vinden we dit terug, bijvoorbeeld in de film *Star Trek* en ligt het ten grondslag aan het idee van de mens als homo economicus, een wezen dat zijn eigen belang nastreeft en waarbij het hoofd tegenover het hart en het verstand tegenover de emotie staat.

Note: Spinoza's passies

Een mens kan niet nadenken zonder beelden of metaforen, maar moet wel rekenschap geven welke van deze ons denken sturen.

Volgens de psycholoog Jonathan Haidt heeft de mens twee besluitsystemen: het nuttige,

intuïtieve waarmee we snel reageren en een tragere, rationele. Het intuïtieve is het sterke wilde paard, het rationele het bedachtzame, nobele paard. Door beelden kan het rationele de overhand krijgen op het intuïtieve. Bijvoorbeeld een vegetariër (nobil) verlangt erg naar een stukje vlees (slecht), maar het rationele beeld van het dierenleed in de industriële slachterijen weerhoudt hem ervan. Dus Plato's vergelijking stimuleert ons ook heden ten dage nog steeds om goed te leven.

7. De ontdekking van het schrift.

(blz. 137 – 140)

Hierin wordt de kunst van het schrijven besproken. Een actueel onderwerp, aangezien dit bij de huidige generatie op een bedroevend laag peil staat.

De belangrijkste uitvinding van de Egyptische god Theuth was naast de meetkunde en sterrenkunde de letters waarmee hij zijn uitvindingen door kon geven. Alleen dreigt het gevaar dat het opgeschrevene klakkeloos en zonder het te toetsen als waarheid kan worden aangenomen en de mondelinge overlevering hierdoor verdwijnt.

Essay:

Plato en het internet

(blz 140 – 144)

Plato situeert de uitvinding van het schrift in Egypte vanwege hun oudere beschaving. Het schrift is de meest ingrijpende uitvinding die de mens ooit heeft gehad. Het geschreven woord kan echter ook tot misinterpretatie leiden. Dat zien we tegenwoordig met internet. Nicolas Carr merkte dat sinds het internet zijn vermogen tot concentreren op de tekst in boeken afnam en ontdekte dat door frequent met de muis van de ene naar de andere tekst te springen, het brein veranderde waardoor we niet meer lineair kunnen lezen. Tegenwoordig is lezen passief consumeren, terwijl Plato's schrijfstijl de lezer juist uitnodigt om zelf actief met de personages mee te denken.

8. De tijd van Kronos

(blz. 145 – 162)

Gehoed door geesten

(blz. 145 – 147)

Wetten

De mens is door overmoed en onrecht niet in staat om als heer en meester allerlei zaken te organiseren. Daarom stelde Kronos beschermengelen aan die daarvoor wetten maakten.

Note: Ook Spinoza zet in zijn Ethica en TTP uiteen dat wetten noodzakelijk zijn om de mensen op het goede pad te houden. Voor het handhaven daarvan verwijst hij niet naar beschermengelen maar rationeel naar de staat die bij overtredingen in mag grijpen.

Kosmische schommelingen

(blz. 147 – 155)

Staatsman

De kosmos kan soms uit zichzelf naar de tegenovergestelde richting draaien, wat een grootschalige vernietiging van de mensheid tot gevolg heeft.

Note: Denk aan onze huidige klimaatveranderingen.

Sommigen mensen overleven dit, maar door die omwenteling keert ook het verouderingsproces om en worden degene die overleven steeds jonger tot ze helemaal

verdwijnen zoals we ook zien in de film over Benjamin Button. Hierbij wordt aan de mythe vastgehouden dat de mens, die uit de aarde wordt geboren en daar nu dus weer in terugkeert. Als dat gebeurt laat God, die al die tijd als de stuurman aan het roer heeft gestaan, alles los. De kosmos draait weer terug en er ontstaan nieuwe levenden, die nu echter zelf aan het roer moeten staan en er een complete chaos van maken.

Essay:

Plato's paradijs

(blz 156 – 162)

Een leven zonder gedoe is vooral in onze huidige tijd een utopie. Even geen wekker, geen honderden berichten in de app, geen afspraken, geen kinderen die overal naartoe moeten worden gebracht, niet hoeven sporten of werken etc. Wie wil er niet een tandje lager? Het lied *Op een onbewoond eiland* van kinderen voor kinderen is daar een mooi voorbeeld van.

Op 22 juli 1999 hield de Duitse filosoof Peter Sloterdijk een lezing die dankzij een daarbij aanwezige journalist tot een fikse rel leidde. Sloterdijk zei dat mensen eeuwenlang geprobeerd hebben het beest in zich te temmen door middel van het lezen van grote auteurs. Door de radio, televisie en vooral het internet is in dat lezen echter de klad gekomen, waardoor dat temmende vermogen hard is afgenomen en de huidige generatie zich de wet laat voorschrijven door social media en door anderen opgelegde verplichtingen, om er bij te blijven horen. De oplossing is volgens Sloterdijk dat we de mensen in een mensenpark bijeen moeten brengen om daar een beter ras te telen. Dit neigt volgens die journalist naar het 'fokken' van de Übermensch in de tijd van Hitler.

Sloterdijk verdedigt zich door te wijzen naar *De Staat* van Plato, waar volgens hem met dit idee wordt gespeeld. Maar dat is niet waar, want daarin gaat het vooral om het koppelen van bedachtzame mensen aan mensen met een dapper karakter.

Deel 3

Het einde en daarna

(blz.165 – 201)

9. Omzwervingen in de onderwereld

De zielen worden berecht

(blz. 165 – 170)

In de *Gorgias* heeft Socrates het aan de stok met Kallikles die zijn talenten als spreker in de rechtbank inzet om te krijgen wat hij wil, ongeacht de schade die hij daarbij toebrengt.

In de tijd van Kronos gingen eerlijke en fatsoenlijke mensen naar 'de eilanden der gelukzaligen' (in christelijke termen de hemel) en de onrechtvaardige en slechte mensen naar de Tartaros (de hel). Maar slechte mensen in een mooi lichaam en omgeven door rijkdom werden door hebzuchtige rechters zoals Kallikles 'goed' verklaard en vrijgesproken.

Note: Dat is in deze tijd nog niet veel beter. De Amsterdamse corpsballen, die vorig jaar in het nieuws kwamen met hun vernederende uitspraken over vrouwen en hun Groningse evenknie die tijdens de ontgroening de dood van een student op hun geweten hadden, werden door hun invloedrijke en gefortuneerde pappies van dure advocaten voorzien en gingen gewoon vrijuit.

Een passend lot voor iedere ziel

(blz. 171 – 174)

Alle dingen die een ziel hebben, veranderen in overeenstemming met de ordening en de wet van het lot. Er kan een goede of een verslechterde verandering plaatsvinden. Als je sterft 'ontmoet je zoals je doet'. De manier waarop je geleefd hebt bepaalt of je op aarde blijft, naar de Hades gaat of naar een zeer akelige plek. Aan die wet kan niemand ontsnappen

Topografie van de bovenwereld

(blz. 175 – 184)

Terwijl Socrates in de gevangenis op zijn executie met de gifbeker wacht, vertelt hij over de onsterfelijkheid van de ziel.

Mensen leven in de holle ruimten van de aarde, maar denken dat ze aan de oppervlakte wonen. Ze zijn niet in staat door de buitenste laag heen te dringen. Als iemand dat wel lukt, ziet hij de ware hemel en aarde en constateert dat de bovenwereld vele malen beter is.

Note: Waarschijnlijk was dit de inspiratie voor Plato's latere grotvertelling.

Wie van bovenaf naar de aarde kijkt, ziet dat de mensen in de bovenwereld puur, perfect en zonder ziektes zijn. Daaronder liggen de holtes met modderstromen en rivieren, die stijgen en dalen.

Er zijn vier hoofdrivieren:

- Okeanos
- Acheron
- Pyriphlegethon
- Kokytos

Allen die sterven komen in het Acherousische meer.

Daar begint de verdeling.

Zielen die gemiddeld hebben geleefd, gaan naar Acheron en worden daar gereinigd.

Zielen die een slecht leven hebben geleid komen in de Tartaros en de slechtsten onder hen komen daar nooit meer uit, tenzij ze wroeging krijgen.

Moordenaars komen in de Kokytos en degenen die hun vader of moeder hebben geslagen in de Pyriphlegethon. Wie om vergiffenis schreeuwt worden toegelaten in het meer om gereinigd te worden, zo niet dan gaan ze terug naar de Tartaros en begint het proces opnieuw.

Degenen die zich hebben onderscheiden door hun streven naar een rechtvaardig leven worden uit de onderaardse gebieden bevrijd en naar de oppervlakte gebracht, krijgen daar de mooiste plaatsen waar het leven weer opnieuw begint. Die zijn dus onsterfelijk.

De boodschap die Socrates hiermee aan zijn leerlingen wil geven is: Zorg goed voor jezelf en streef het goede en rechtvaardige na.

Loutering en reïncarnatie

(blz. 185 – 194)

Het verhaal wat de rechtvaardigen en onrechtvaardigen na hun dood kunnen verwachten, wordt verteld door Er.

Er is op het slagveld gesneuveld, maar zijn lijk bleef intact. Tijdens het verbranden van alle lijken kwam hij weer tot leven en vertelt hij wat hij in die tussentijd heeft meegemaakt.

Hij zag hoe de rechtvaardigen naar de hemel gingen, daar tien eeuwen lang voor hun goede leven werden beloond en de onrechtvaardigen naar een gat in de aarde werden verbannen om daar tien eeuwen lang hun straf te ondergaan. Na die duizend jaar kwam iedereen terug om opnieuw te beginnen, behalve de grootste misdadigers, die in stukken werden gescheurd en in

de Tartaros werden gegooid. Degenen die weer opnieuw mochten beginnen, konden daarbij kiezen uit acht soorten levensmodellen. Daarmee werd de onsterfelijkheid en wedergeboorte bewezen.

Essay:

Plato's hellevaart

(blz. 195 – 201)

Het verhaal van Er wordt volgens cardioloog Pim van Lommel door de huidige wetenschappelijke ontdekkingen bevestigd. Hij tekende in zijn boek *Eindeloos bewustzijn* de verhalen op van de bijna-doodervaringen die zijn patiënten tijdens een hartaanval hadden. Dick Swaab leverde daar in zijn boek *Wij zijn ons brein* weer kritiek op. Van Lommel ziet echter een duidelijke affiniteit tussen de bijna-doodervaringen en de dualistische filosofie van Plato.

Jan Bremmer, de Groningse hoogleraar algemene godsdienstgeschiedenis verwijst in zijn boek *The Rise and Fall of the Afterlife* ook naar de mythe van Er en vraagt zich af of het uitingen zijn van universele menselijke ervaringen of dat ze vooral cultureel zijn bepaald. Plato's beschrijvingen doen ook denken aan de christelijke voorstellingen op de schilderijen van Jeroen Bosch en de Goddelijke Komedie van Dante.

De bijbel rept nergens over de hel. Die is pas na de massabekeringen in het leven geroepen. Volgens Jan Bremmer geeft Plato's mythe de vorm aan hoe we ons het hiernamaals voorstellen.

Epiloog.

Plato is een boeiende verteller en schrijver, die niet te evenaren is.

Hij was tot ik Spinoza ontdekte mijn meest favoriete filosoof. Ook toen Spinoza bij mij het stokje van hem overnam, bleef Plato mij inspireren.

Volgens de Britse filosoof A.N. Whitehead (1861-1947) is de hele Westerse filosofie dan ook niet meer dan 'een serie voetnoten bij Plato'.

En na het lezen van dit boek, waarin de essays laten zien hoe Plato's filosofie nog steeds in de huidige tijd terug te vinden is, kan ik die uitspraak alleen maar beamen.

Op de achterflap van het boek wordt de inhoud treffend weergegeven.

De vastgeketende mensen in de grot, de wagenmenner van de ziel, de bolletjesmensen van Aristophanes, de Nobele Leugen, het verzonken Atlantis...

Plato, de filosoof die een rationele dialoog als de enige weg naar de waarheid beschouwde, is ook de auteur van meerdere fantastische verhalen die zo tot de verbeelding spreken dat ze een vaste plaats hebben gevonden in het westerse collectieve geheugen. De vertellingen moesten de denkbeelden van Plato aanschouwelijk maken en geven tot op de dag van vandaag aanleiding tot reflectie en speculatie.

Dit boek maakt de mythen van Plato weer actueel door nieuwe vertalingen van al zijn verhalen, aangevuld met essays die de blijvende kracht van Plato's voorstellingsvermogen in bredere context plaatsen.

Voor verdere informatie verwijst ik naar de website van uitgeverij Damon:

<https://www.damon.nl/boeken/344-de-mythen-van-plato>, waar u ook het interview van Ad Verbrugge met de beide schrijvers vindt.

Zoals ik via notes heb aangegeven is veel van Plato terug te vinden bij Spinoza.
Toch wordt Spinoza door de kenners nog altijd als een Aristoteliaan gezien.
Ik ben benieuwd welke mening u na het lezen van dit boek bent toegedaan.

Oktober 2023

© *Gonny Pasman – Sakkers*

